Gran Teatre del Liceu

Temporada 2026-2027

La clemenza di Tito

WOLFGANG AMADEUS MOZART

LA CAPELLA NACIONAL DE CATALUNYA
LE CONCERT DES NATIONS

JORDI SAVALL

Amb el suport de: / Con el apoyo de:

bankinter.

bankinter.

A Bankinter impulsem la cultura des de dins.

Gràcies Liceu per reservar-nos un lloc.

Fundació Gran Teatre del Liceu

Patronat de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President d'honor
Salvador Illa Roca

Presidenta del patronat
Helena Guardans Cambó

Vicepresidenta primera
Sònia Hernández Almodóvar

Vicepresident segon
Jordi Martí Grau

Vicepresidenta tercera
Maria Eugènia Gay Rosell

Vicepresidenta quarta
Lluïsa Moret Sabidó

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya
Josep Maria Carreté Nadal, Xavier Fina Ribó,
Jordi Foz Dalmau, Irene Rigau Oliver

Vocals representants del Ministerio de Cultura
Carmen Páez Soria, Javier Monsalve Iglesias,
Paz Santa Cecilia Aristu, Joan Subirats Humet

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona
Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona
Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu
Manuel Busquet Arrufat, Ignasi Borrell Roca,
Juan Amat Par, Javier Coll Olalla,
Àgueda Viñamata y de Urruela

Vocals representants del Consell de Mecenatge
Xavier Puig Alsina, Elisa Durán Montolío, Marc Murtra Millar,
Rosario Cabané Bienert

Patró d'honor
Salvador Alemany Mas

Secretari no patró
Joaquim Badia Armengol

Director general
Valentí Oviedo Cornejo

Comissió Executiva de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

Presidenta
Helena Guardans Cambó

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya
Sònia Hernández Almodóvar, Josep Maria Carreté Nadal

Vocals representants del Ministerio de Cultura
Javier Monsalve Iglesias, Paz Santa Cecilia Aristu

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona
Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona
Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu
Manuel Busquet Arrufat, Ignasi Borrell Roca

Vocals representants del Consell de Mecenatge
Elisa Durán Montolío

Secretari
Joaquim Badia Armengol

Director general
Valentí Oviedo Cornejo

Gran Teatre del Liceu

Fem L

Temporada artística

— Mecenes / *Mecenas* —

Fundació "la Caixa"

CaixaBank

Partner tecnològic

Telefónica

JUNTA DE BENEFACTORS

Fundación BBVA

FUNDACION ACS

Barceló GROUP

Santander

repsol fundación

bankinter

Naturgy

aena aeroports per a tu

Sabadell Fundación

Fundació Ferrer Música

FUNDACIÓ CONSERVATORI LICEU

idealista

Damm Fundació

EY Shape the future with confidence

Círculo del Liceo

TMB Transports Metropolitans de Barcelona

— 25 anys El Petit Liceu —

idealista · Fundación ACS · Naturgy · GRIFOLS

— Patrocinadors / *Patrocinadores* —

Santander Fundación

CASA SEAT CUPRA · ESTRELLA DAMM · exea impact The Puig Family Foundation · GRIFOLS

VEOLIA · divinaseguros · Uber · Osborne Clarke

mapfre · ANDBANK Private Bankers · ZF Consorci barcelona ZONA FRANCA · tram

— Protectors / *Protectores* —

fundació abertis · CATALONIA HOTELS & RESORTS · cellnex driving telecom connectivity · CUATRECASAS

Deloitte. · econocom LIVE TECH · FIATC ASSEGURANCES · FBA Fundació Bosch Aymerich

Fundació Grup Farmacèutic Salvat · Gramona · Grupo Familiar Gallardo · grupo GVC Gaesco · HAVAS

INDRA GROUP · inibsa · MANGO · mesoestetic the element for skincare experts

ORDESA · PAU GASOL · RBA · URIOSO

— Col·laboradors / *Colaboradores* —

ABANCA Privada
Amics del Liceu
Agrolimen
BancaMarch
BDO
Bonpreu Esclat
Caixa Enginyers
Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona -COACB-
Coca-Cola
Edmond de Rothschild Family Philanthropy
EL PALACE BARCELONA
eurofragance
EUROSTARS HOTELS
factorenergia
Fra Diavolo
FC BARCELONA
FGC Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya
LOEWE FUNDACIÓN
FUNDACIÓ CASTELL DE PERALADA
HRC
Istituto Italiano di Cultura
KPMG
La Llave de Oro
MatHolding
MMT Seguros
Molins
movantia
ORTEGA CONDOMINES
Pérez-Llorca
Proclinic Group
Riera Roura
saba
Sauleda
serveo
Sifu
SUMUS HOTELS GROUP
THE SOCIAL HUB
vueling
ZURICH
agefred
HOTEL ALMA BARCELONA
GIRBAU BEYOND LAUNDRY
hp
JARCLOS
signify the meaning of light
SUMARROCA
TRAGALUZ

— El Petit Liceu / LiceuAprèn —

Fundació "la Caixa" · Fundación ACS · Fundació Ferrer Música · Fundació Conservatori Liceu · FBA Fundació Bosch Aymerich · Consorci Zona Franca Barcelona · Grifols · inibsa · Gasol Foundation · ara · Cuatrecasas · Molins · Bonpreu Esclat · FC Barcelona · movantia · repsol fundación

— LiceUnder35 —

Casa Seat Cupra · Estrella Damm · Sabadell Fundación · Agrolimen · Gessamí · The Social Hub · Time Out Barcelona

— LiceuApropa —

aena aeroports per a tu · Veolia · EY Shape the future with confidence · Sifu · fundación mc · Fundación Ibercaja

— Talent jove i nova creació / *Talento joven y nueva creación* —

Fundació Ferrer Música · Fundació Conservatori Liceu · Sabadell Fundación · Edmond de Rothschild Family Philanthropy

— LiceuOpera+ —

Partner tecnològic

Telefónica

— Mitjans de comunicació / *Medios de comunicación* —

La Vanguardia · elPeriódico · ara · 3cat · rtve · betevé · Time Out Barcelona · SpainMedia. · SER Catalunya · El Punt Avui+ · Main · Onda Cero · ABC · Unidad Editorial · RAC1 · El País · amvia · The New Barcelona Post · ÓperaActual · Metropoli

JUNTA DE BENEFACTORS

Gran Teatre del Liceu
La Rambla, 59, Ciutat Vella
Barcelona

Per amor a *l'art* *fes-te* Benefactor i viu des de dins l'emoció de cada estrena

Descobreix tots els avantatges de ser Benefactor escanejant el codi QR o trucant al 93 485 86 31
www.liceu.cat/benefactors

JUNTA DE BENEFACTORS

Junta benefactors / *Junta benefactores*

Presidenta
Cucha Cabané

Vicepresidenta
Elena Barraquer

Isidre Abelló
Carlos Abril
Ramon Agenjo
Javier Aguilar
Alfons Agulló
Eulàlia Alari
Muntsa Alcañiz
Salvador Alemany
Laura Álvarez
Mercedes Álvarez
Marina Arangüena
Alicia Arboix
Fanny Ariza
Pere Armadàs
Teresa Asensio
Esperanza Aubert
Luis Bach
Vera Baena
Josep Balcells
Marc Balcells
Mercedes Barceló
Simon P. Barceló
Rafael Barraquer
Núria Basi
Maria Rosa Bassa
Mercedes Basso
Margarita Batllori
David Bermejo
Manuel Bertran
Ana Bofill
Anna Boix
Sofia Boixet
Ignacio Borrell
Agustí Bou
Josep M. Bové
Tomas Buxeda
Jordi Calonge
Joan Camprubi
Ramona Canals
Elena de Carandini
Marisa de Carandini
Josep Carbó
Rosa Carcas
Montserrat Cardelús
Alejandro Caro
Juan Casals
Juan Carlos Casas
Aurora Catà
María Cruz Caturla
Ramon Centelles
Guzmán Clavel
Elena Comella
Nacho Corbera
Sergio Corbera
Javier Cornejo
Luis Crispi
Maite Cuffí
Cuca Cumellas
M. Carmen Díaz
M. Dolors i Francesc
Meya Durall
Mercedes Duran
Francisco Egea
M. Isabel Elduque
Fernando Encinar
M. José Enguix
Carmen Escudero
Luigi Esposito
Antonio Establés
Patricia Estany
Ana Esteve
Marisa Falcó
Bettina Farreras
Ignacio Feijoo
Cristina Ferrando
Magda Ferrer-Dalmau
Inés Fisas
Ricardo Fisas
Santiago Fisas
Albert Foraster
Mercedes Fuster
José Gabeiras
Gabriela Galcerán
Gema Galdón
Teresa Galang-Viñas
Jorge Gallardo
Ricard Gallissà
Beatriz García-Sarabia
Manuel Gari
Albert Garriga
Pau Gasol
Francisco Gaudier
Anna Gener
Ramon Gener
Lluís M. Ginjaume
Ezequiel Giró
Enric Girona
Carmen Godia
M. Inmaculada Gómez
Andrea Gömöry
Albert Gost
Casimiro Gracia
Jaume Graell
Quica Graells
Ainhoa Grandes
Francisco A. Granero
Pere Grau
Calamanda Grifoll
Poppy Grijalbo
Helena Guardans
Pau Guardans
Maria Guasch
Bernardo Hernández
Joaquim Herrera
Jordi Hierro
Eva Hinds
Daniel Huguet
Pepita Izquierdo
Gabriel Jené
Carles Jiménez
Iolanda Latorre
Sofia Lluch
Ma. Teresa Machado
Waltraud Maczassek
Rocio Maestre
Xavier Marín
Carmen Marsá
Cristina Marsal
Mercedes Marsol
Isaac Martin
Josep Milian
Inma Miquel
Xavier Miranda
Joan Molins
Chelo Mora
Juan Pedro Moreno
Silvia Muñoz
Josep Oliu
Maite Ollé
Magda Onandia
Victoria Onyós
Eduardo Ortega
Ignacia de Pano
Anna París
Montserrat Pinyol
Josep Ma. Plantada
Ivan Pons
M. Carmen Pous
Daniel Prats
Blai Puig
Carmen Puig
Jordi Puig
Juan Puig
Marian Puig
Ton Puig
Gloria Pujol
Juan Eusebio Pujol
Victòria Quintana
Neus Raig
Carmen Redrado
Juan Bautista Renart
Ferran Ribó
Blanca Ripoll
Joan Roca
Miquel Roca
Pedro Roca-Cusachs
Montserrat Rocamora
Alfonso Rodés
Patricia Rodríguez
Oriol Rojals
Salvador Rovirosa
Jacqueline Ruiz
Josep Sabé
Francisco Salamero
Eduard Salsas
Juan Antonio Samaranch
Josef-David Sánchez-Molina
Josep Ll. Sanfeliu
Luis Sans
M. del Carme Serrat
Antoni Siurana
Maria Soldevila
Rafael Soldevila
Silvia Sorribas
Iván Suárez
Rosa Sugrañes
Josep Tabernero
Manuel Terrazo
Bernat -N. Tiffon
August Torà
Ernestina Torelló
Ana Torredemer
Román Trias
Jaume Tubert
Josep Turró
Joaquim Uriach
Marta Uriach
Manuel Valderrama
Maria Àngels Vallvé
Carmen Vendrell
Gloria Ventós
Josep Viader
Anna Maria Vidal
Eduardo Vilá
Pilar de Vilallonga
Família Vilarasau Mitjans
Maria Vilardell †
Luis Villena
Salvador Viñas
Joaquín Viola
Francisco Wendt
Lydia de Zuloaga

Benefactors del cercle de la dansa / *Benefactores del círculo de la danza*

Paul Clastre
Pitu Lavin
Ma. José Matosas
M. Rosa Ollé
Tati Quera

Benefactors internacionals / *Benefactores internacionales*

Erika Alfieri
The Barnaud-Bettle Family
Johanna Derksen
Terry Desser
Carmen Egido
Dina El-Sioufi
Philina Hsu Chang
Nathaniel Klipper
Mónica Lafuente
Éleonore Lavielle
May Lawrence
Barry Lynam
Cecilia Nordstrom
Noriko Ogawa
Brian Pallas
Javier Pérez-Tenessa
Sonja Perkins
Martina Priebe
Guy&Martine Reyniers
Paul Schulz
Elina Selin
Filippo Viero
Michael WinstrØm
Karin Zimmermann

Benefactors joves / *Benefactores jóvenes*

Alex Agulló
Carolina Alabau
Esteve Alfaras
Max Amat
Eric Antràs
Lidia Arcos
Alex Barraquer
Ignacio Baselga
Marc Busquets
Blanca Cabré
Diana Casajús
Marta Cuatrecasas
Flora Duran
Petra Duran
Benito Escat
Patricia Ferrer
Pau Font
Iria Gestal
Alberto Gil
Albert Girona
Marco Greselin
Albert Hernández
Àlvar Lamminsalo
Arnau Lluch
Santiago Lucas
Xènia Luque
Laura Maneiro
Alexandra Maratchi
Dídac Marsà
Marc Mayral
Juan Molina-Martell
Elisabeth Montamat
Felipe Morenés
Juan Moreno
Marc Ollé
Marta Parent
Miquel Pedrerol
Marcos Perales
Elisenda Perelló
Santiago Pons-Quintana
Andrea Puig
Julia Puig
Inés Pujol
Pepe Pujol
Toni Pujol
Carlota Quintero
Sara Ramírez
Ana Recasens
Charlotte Ríos
Patricia Ripollés
Javier Ris
Aitor Romero
Gloria Sáez
Esperanza Schröder
Claudia Segura
Èlia Solé
Carlos Torres
Javier Uriach
Hugo Manuel van Dijk de Haro
Abdon Vilà Villegas

Gran Teatre del Liceu

30 DES — 19 GEN

LA BOHÈME

GIACOMO PUCCINI

Direcció d'escena **Paolo Gavazzeni** i **Piero Maranghi**

Mimì **Pretty Yende / Ermonela Jaho**
Rodolfo **Pene Pati / Freddie De Tommaso**
Musetta **Sara Blanch / Serena Sáenz**
Marcello **Andrezej Filończyk / Carles Pachon**
Colline **Nicolas Testé / Alejandro Baliñas**
Schaunard **Joan Martín Royo / Milan Perišić**
Benoît / Alcindoro **Carlos Chausson**

COR DEL GRAN TEATRE DEL LICEU (Director **Pablo Assante**)
ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU
Director **Giacomo Sagripanti**

Amb el patrocini en exclusiva de Fundación BBVA

liceu.cat – 93 485 99 13

Consulteu tot el contingut audiovisual a www.liceuoperaplus.com

La clemenza di Tito

Wolfgang Amadeus Mozart

Opera seria en dos actes / *Opera seria en dos actos* (KV 621)

Llibret / *Libreto*
Pietro Metastasio, Caterino Mazzolà

Estrena absoluta: 6 de setembre del 1791 al Teatre Nacional de Praga

Estrena a Barcelona: 14 de desembre del 1963 al Gran Teatre del Liceu (en alemany)

Darrera representació al Liceu: 27 de febrer del 2020

Total de representacions al Liceu: 31

Estreno absoluto: 6 de septiembre de 1791 en el Teatro Nacional de Praga

Estreno en Barcelona: 14 de diciembre de 1963 en el Gran Teatre del Liceu (en alemán)

Última representación en el Liceu: 27 de febrero de 2020

Total de representaciones en el Liceu: 31

Novembre / *Noviembre 2026*

Dia / *Día*		Abonament / *Abonos*
25	19:30 h	B
27*	19:30 h	C
29	17:00 h	T

Desembre / *Diciembre 2026*

Dia / *Día*		Abonament / *Abonos*
1**	19:30 h	A

Durada total aproximada / *Duración total aproximada:*
2 h 15 min

* Respirar l'òpera - sessió mindfulness / *Respirar la ópera - sesión mindfulness*

** Funció amb audiodescripció / *Función con audiodescripción*

Fitxa artística / *Ficha artística*

Direcció d'escena / *Dirección de escena*

David McVicar

Reposició / *Reposición*

Leo Castaldi

Escenografia / *Escenografía*

David McVicar

Bettina Neuhaus

Vestuari / *Vestuario*

Jenny Tiramani

Il·luminació / *Iluminación*

Jennifer Tipton

Mestre d'armes / *Maestro de armas*

David Greeves

Assistència a la direcció d'escena /
Asistencia a la dirección de escena

Yannis Herrera

Assistència al vestuari / *Asistencia al vestuario*

Berta Riera

Assistència a la il·luminació /
Asistencia a la iluminación

Nicolas Fischtel

Assistència a la direcció musical /
Asistencia a la dirección musical

Luca Guglielmi

Mestres assistents musicals /
Maestros asistentes musicales

Luca Guglielmi

Maria Mauri

José Ramón Martín

Producció Gran Teatre del Liceu (Creada pel Festival d'Art Lyrique d'Aix-en-Provence 2011) / *Producción Gran Teatre del Liceu (Creada por el Festival d'Art Lyrique d'Aix-en-Provence 2011)*

La Capella Nacional de Catalunya

Lluís Vilamajó, preparació del conjunt vocal / *preparación del conjunto vocal*

Le Concert des Nations

Manfredo Kraemer, concertino

Jordi Savall, direcció musical

Amb el suport de / *Con el apoyo de:*

bankinter.

Repartiment / *Reparto*

Tito Vespasiano
Jack Swanson

Vitellia
Aurora Marthens

Servilia
Lina Johnson

Sesto
Marianne Crebassa

Annio
Marianne Beate Kielland

Publio
Gabriel Rollinson

Lentulo
David Greeves

Figurants guàrdia pretoriana /
Figurantes guardia pretoriana

Alberto Aymar
Xavier Casbas
Miguel A. Jiménez
Patrick Martínez
Jon Odriozola
Jorge E. Pachado
Gustavo Rojas
David Soler Close
Nativo Suárez

Amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Fundació "la Caixa" /
Con el apoyo del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya y la Fundación "la Caixa"

Amb el suport financer de la Direction Régionale des Affaires Culturelles Occitanie /
Con el apoyo financiero de la Direction Régionale des Affaires Culturelles Occitanie

Alia Vox és el productor en exclusiva de les gravacions de Jordi Savall i els seus grups /
Alia Vox es el productor en exclusiva de las grabaciones de Jordi Savall y sus grupos

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Fundació "la Caixa"

PRÉFET
DE LA RÉGION
OCCITANIE
Liberté
Égalité
Fraternité

ALIAVOX

Argument de l'obra

ACTE PRIMER

Som a Roma, l'any 79 després de Crist.[1] Vitellia és filla de l'emperador destronat per Vespasiano, el fill del qual (Tito) ocupa el tron imperial. Vitellia vol casar-se amb l'emperador per governar en nom de la seva família, però Sesto, el seu amant, és amic íntim de Tito i es contraria quan Vitellia el commina a assassinar-lo.[2] En tot cas, Sesto es disposa a assumir les demandes de la seva amant.[3] Per la seva banda, Annio, amic de Sesto, li demana que intercedeixi davant de l'emperador i que li permeti casar-se amb Servilia, germana de Sesto. Ell hi accedeix de grat.[4]

Al Fòrum, una marxa precedeix l'entrada de Tito amb el seu seguici.[5] L'emperador rebutja els tresors de les últimes campanyes per destinar-los als damnificats del recent desastre de les ciutats de Pompeia i Herculà, que han desaparegut sota les cendres i el foc del Vesuvi. Després, Tito anuncia a Sesto la seva intenció de casar-se amb Servilia. Annio, per fidelitat a l'emperador, opta per callar i fa saber a la seva promesa que Tito s'hi vol casar. Però Servilia declara a l'emperador el seu amor per Annio i Tito renuncia a aquell matrimoni, admirat per la sinceritat de la jove.[6]

Vitellia, creient encara que Servilia és la promesa de Tito, li llança tota mena d'invectives, però la jove li fa saber que ella és realment la possible futura emperadriu. Indignada i ofesa, Vitellia fa prometre a Sesto que, finalment, assassinarà Tito. El jove noble accedeix, no sense remordiments, a cometre el crim per tal d'aconseguir casar-se amb la dona que estima.[7] Quan Sesto marxa per dur a terme l'assassinat de l'emperador, Vitellia rep una notícia inesperada per part de Publio, confident imperial: Tito l'ha triada com a esposa.[8]

Ja és massa tard per penedir-se'n, perquè Sesto acaba d'incendiar el Capitoli i sembla que ha apunyalat l'emperador enmig de la confusió. Al final de l'acte, es genera un gran desconcert mentre veus llunyanes demanen qui ha estat el traïdor a Roma i al seu emperador. Les flames del Capitoli s'eleven descontrolades i Sesto pretén inculpar-se, tot i que Vitellia li ho impedeix.[9]

ACTE SEGON

Al Palau Imperial, Annio fa saber a Sesto que Tito no ha mort en el complot i el persuadeix perquè demani perdó a l'emperador per la conspiració.[10] Tot seguit, Publio detén Sesto, que és conduït davant de Tito acusat d'alta traïció.[11]

Publio anuncia a l'emperador la detenció de Sesto i la confessió de Lentulo sobre la traïció del senador. Tito deplora l'actitud del seu amic, tot i que es disposa a interrogar-lo de manera clement.[12]

Tito no entén els motius de la traïció de Sesto i ell, sense voler trair Vitellia, no reconeix la culpabilitat de la dona que estima i prefereix confessar-se ell mateix com a únic culpable de l'intent d'assassinar l'amic i emperador.[13] Finalment, Tito condemna el seu amic Sesto a morir.[14]

Annio i Servilia fan saber a Vitellia que Sesto ha estat condemnat a la pena capital i a morir properament al circ.[15] Els remordiments s'apoderen de la dona ambiciosa que, finalment, decideix confessar la veritat.[16] Això succeirà en l'escena següent, al Fòrum, on Vitellia reconeixerà la seva culpa. Tito, en lloc de condemnar-la, es mostra comprensiu i la perdona, abans de permetre que Sesto es casi amb Vitellia i Annio amb Servilia. Al final, tothom lloa la clemència de l'emperador Tito.[17]

© Antoni Bofill

Comentaris musicals

1 OBERTURA. L'òpera comença amb una obertura en Do major, amb una primera secció pomposa i majestàtica en al·lusió a la figura de Tito —el rei Leopold II— i una segona més dúctil i delicada. La tonalitat —sense alteracions— fa referència a la puresa espiritual i moral de l'emperador.

2 DUET SESTO-VITELLIA. "Come ti piace, imponi" és el duet entre Vitellia i Sesto i està escrit per subratllar el caràcter diferent dels dos personatges: la ductilitat i bonhomia (Sesto) i la duresa i l'afany de venjança (Vitellia).

3 PRIMERA ÀRIA DE VITELLIA. "Deh, se piacer mi vuoi" és una ària en què Mozart va manllevar els primers compassos de l'ària "Guida l'industre amante" de l'òpera d'Antonio Salieri *Il talismano* (1788). La pàgina combina voluntat de seducció i autoritat severa.

4 DUET DE L'AMISTAT. El breu però significatiu duet "Deh prendi un dolce amplesso" és una pàgina delicada que contrasta amb els sentiments obertament enfrontats del duet anterior entre Sesto i Vitellia.

5 ENTRADA DE TITO. Es tracta d'un passatge pompós, que consta d'una marxa —que es reprendrà al final de l'escena— i del cor "Serbate, o Dei custodi". Tots dos números, sense solució de continuïtat, estan escrits en Mi bemoll major, la tonalitat "maçònica" per excel·lència.

6 DUES ÀRIES I UN DUET. La bondat de personatges com Tito, Annio i Servilia es posa de manifest en tres números senzillament extraordinaris: dues àries de l'emperador, "Del più sublime soglio" —arriscada per estar escrita en molts compassos sobre la zona del *passaggio*— i "Ah se fosse intorno al trono", o el duet "Ah perdona al primo affetto" entre Annio i Servilia.

7 ÀRIA AMB OBLIGAT DE CLARINET. "Parto, parto" és la gran ària de Sesto, dividida en dues seccions, una lenta i una altra ràpida i sempre amb les intervencions d'un passatge obligat per a clarinet, destinat al clarinetista de la cort, Anton Stadler, que havia estat destinatari del quintet KV 581 i del concert KV 622, els dos en La major (com la tonalitat de l'ària).

8 DESESPERACIÓ DE VITELLIA. El trio "Vengo, aspettate" és una bona mostra de la dramatúrgia mozartiana, que inicia el clímax de tensió fins a arribar al final d'acte.

9 FINAL DEL PRIMER ACTE. Mozart concep un final d'acte —com el segon d'*Idomeneo*— de gran efecte gràcies a la seva aposta per la creació d'un clima de suspens i, després, d'una gran escena de conjunt amb Sesto, Vitellia, Publio, Annio i Servilia, a més

del doble cor: a la pregunta "Di questo tradimento chi mai sarà l'autor?" la resposta ve donada pel suspens de l'orquestra, que deixa enlaire la possible resposta. La possible mort de Tito es puntua amb un cor fúnebre, al qual s'afegeixen els personatges: "O nero tradimento, o giorno di dolor!".

10 ÀRIA D'ANNIO. "Torna di Tito al lato" és una nova mostra de l'amistat que uneix Annio amb Sesto.

11 UN NOU TRIO. "Se al volto mai ti senti" comença amb un llarg passatge de Sesto, en què mostra els seus sentiments cap a Vitellia, sense deixar d'amagar la pena per haver traït el seu amic, l'emperador Tito. Per la seva banda, Vitellia s'expressa amb frases sobre ritmes més convulsius, per reforçar els seus remordiments. Entremig, Publio proclama uns taxatius "Vieni!" adreçats a Sesto, perquè s'apressi a presentar-se davant de l'emperador.

12 LA LLEIALTAT D'ANNIO. L'amic de Sesto commina Tito a escoltar-lo en una ària —"Tu fosti tradito"— en què s'implora la clemència de l'emperador.

13 EL GRAN RONDÓ DE SESTO. L'ària de Sesto "Deh per questo istante solo" té una forma de rondó (A-B-A-C...) i suposa el darrer i gran número de lluïment del personatge.

14 UNA ÀRIA ARCAICA. L'ària de Tito "Se all'impero" és un número tripartit, escrit d'acord amb el model estructural *da capo* de l'òpera seriosa A-B-A (ràpid-lent-ràpid).

15 ÀRIA DE SERVILIA. En un passatge breu però deliciós, Servilia mostra la seva grandesa humana en l'ària "S'altro che lacrime", escrita en la mateixa tonalitat i amb el mateix esperit del motet "Ave verum corpus" del mateix període de composició de l'òpera.

16 GRAN RONDÓ DE VITELLIA. Després d'un recitatiu acompanyat —"Ecco il punto, o Vitellia"—, Vitellia aborda el gran rondó "Non più di fiori" que sembla que Mozart hauria manllevat d'una ària escrita per a la seva amiga de Praga, la soprano Josepha Dushek. L'ària, que enllaçarà el seu final amb la propera marxa d'entrada al Fòrum, presenta un altre passatge per a instrument obligat, en aquest cas el *corno di bassetto*, també destinat a Anton Stadler. Vocalment, l'ària presenta grans contrastos entre la regió greu i l'aguda de la tessitura.

17 FINAL. "Tu, è ver, m'assolvi, Augusto" és la primera frase del conjunt final, que canten tots els personatges abans del cor final. Mozart reprèn la tonalitat de Do major, amb què havia iniciat l'obertura i com a símbol del poder imperial i de la puresa espiritual de Tito.

Argumento de la obra

PRIMER ACTO

Estamos en Roma, en el año 79 después de Cristo.[1] Vitellia es hija del emperador destronado por Vespasiano, cuyo hijo (Tito) ocupa el trono imperial. Vitellia quiere casarse con el emperador para gobernar en nombre de su familia, pero Sesto, su amante, es amigo íntimo de Tito y se contraría cuando Vitellia le conmina a asesinarle.[2] En cualquier caso, Sesto se dispone a asumir las exigencias de su amante.[3] Por su parte, Annio, amigo de Sesto, le pide que interceda ante el emperador y que le permita casarse con Servilia, hermana de Sesto. Este accede de buen grado.[4]

En el Foro, una marcha precede la entrada de Tito con su séquito.[5] El emperador rechaza los tesoros de las últimas campañas para destinarlos a los damnificados del reciente desastre de las ciudades de Pompeya y Herculano, que han desaparecido bajo las cenizas y el fuego del Vesubio. Más tarde, Tito anuncia a Sesto su intención de casarse con Servilia. Annio, por fidelidad al emperador, opta por callar e informa a su prometida de que Tito quiere casarse con ella. Pero Servilia declara al emperador su amor por Annio y Tito renuncia a ese matrimonio, admirado por la sinceridad de la joven.[6]

Vitellia, creyendo que Servilia es todavía la prometida de Tito, le arroja todo tipo de invectivas, pero la joven le hace saber que ella es realmente la posible futura emperatriz. Indignada y ofendida, Vitellia hace prometer a Sesto que, finalmente, asesinará a Tito. El joven noble accede, no sin remordimientos, a cometer el crimen para conseguir casarse con la mujer que ama.[7] Cuando Sesto se va para llevar a cabo el asesinato del emperador, Vitellia recibe una noticia inesperada por parte de Publio, confidente imperial: Tito la ha escogido como esposa.[8]

Ya es demasiado tarde para arrepentirse, porque Sesto acaba de incendiar el Capitolio y, al parecer, ha apuñalado al emperador en medio de la confusión. Al final del acto, se genera un gran desconcierto mientras voces lejanas piden saber quién ha traicionado a Roma y a su emperador. Las llamas del Capitolio se elevan descontroladas y Sesto pretende inculparse, aunque Vitellia se lo impide.[9]

SEGUNDO ACTO

En el Palacio Imperial, Annio hace saber a Sesto que Tito no ha muerto en el complot y le persuade para que pida perdón al emperador por la conspiración.[10] Acto seguido, Publio detiene a Sesto, que es conducido ante Tito acusado de alta traición.[11]

Publio anuncia al emperador la detención de Sesto y la confesión de Lentulo sobre la traición del senador. Tito deplora la actitud de su amigo, aunque se dispone a interrogarle de forma clemente.[12]

Tito no entiende los motivos de la traición de Sesto y este, no queriendo traicionar a Vitellia, no reconoce la culpabilidad de la mujer que ama y prefiere confesarse como

único culpable del intento de asesinar a su amigo y emperador.[13] Por último, Tito condena a su amigo Sesto a morir.[14]

Annio y Servilia hacen saber a Vitellia que Sesto ha sido condenado a la pena capital y a morir próximamente en el circo.[15] Los remordimientos se apoderan de la ambiciosa mujer que, finalmente, decide confesar la verdad.[16] Esto sucederá en la siguiente escena, en el Foro, donde Vitellia reconocerá su culpa. Tito, en lugar de condenarla, se muestra comprensivo y la perdona, antes de permitir que Sesto se case con Vitellia y Annio con Servilia. Al final, todo el mundo alaba la clemencia del emperador Tito.[17]

© Antoni Bofill

Comentarios musicales

1 APERTURA. La ópera comienza con una apertura en Do mayor, con una primera sección pomposa y majestática en alusión a la figura de Tito —el rey Leopoldo II— y una segunda más dúctil y delicada. La tonalidad —sin alteraciones— hace referencia a la pureza espiritual y moral del emperador.

2 DUETO SESTO-VITELLIA. "Come ti piace, imponi" es el dúo entre Vitellia y Sesto y está escrito para subrayar el carácter diferente de los dos personajes: la ductilidad y bondad (Sesto) y la dureza y el afán de venganza (Vitellia).

3 PRIMERA ARIA DE VITELLIA. "Deh, se piacer mi vuoi" es un aria en la que Mozart tomó los primeros compases del aria "Guida l'industre amante" de la ópera de Antonio Salieri *Il talismano* (1788). La página combina voluntad de seducción y autoridad severa.

4 DUETO DE LA AMISTAD. El breve pero significativo dueto "Deh prendi un dolce amplesso" es una página delicada y que contrasta con los sentimientos abiertamente enfrentados del dueto anterior entre Sesto y Vitellia.

5 ENTRADA DE TITO. Se trata de un pasaje pomposo, y que consta de una marcha —que se reanudará al final de la escena— y del coro "Serbate, o Dei custodi". Ambos números, sin solución de continuidad, están escritos en Mi bemol mayor, la tonalidad "masónica" por excelencia.

6 DOS ARIAS Y UN DUETO. La bondad de personajes como Tito, Annio y Servilia se pone de manifiesto en tres números sencillamente extraordinarios: dos arias del emperador, "Del più sublime soglio" —arriesgado por estar escrito en muchos compases sobre la zona del *pasaggio*— y "Ah se fosse intorno al trono", o el dueto "Ah perdona al primo affetto" entre Annio y Servilia.

7 ARIA CON OBLIGADO DE CLARINETE. "Parto, parto" es la gran aria de Sesto, dividida en dos secciones, una lenta y otra rápida y siempre con las intervenciones de un pasaje obligado para clarinete, destinado al clarinetista de la corte, Anton Stadler, que había sido destinatario del quinteto KV 581 y del concierto KV 622, los dos en La mayor (como la tonalidad del aria).

8 DESESPERACIÓN DE VITELLIA. El trío "Vengo, aspettate" es una buena muestra de la dramaturgia mozartiana, que inicia el clímax de tensión hasta llegar al final del acto.

9 FINAL DEL PRIMER ACTO. Mozart concibe un final del acto —como el segundo de *Idomeneo*— de gran efecto gracias a su apuesta por la creación de un clima de suspense y, después, de una gran escena de conjunto con Sesto, Vitellia, Publio, Annio y Servilia,

además del doble coro: a la pregunta "Di questo tradimento chi mai sarà l'autor?" la respuesta viene dada por el suspenso de la orquesta, que deja en el aire la posible respuesta. La posible muerte de Tito se puntúa con un coro fúnebre, al que se añaden los personajes: "O nero tradimento, o giorno di dolor!".

10 ARIA DE ANNIO. "Torna di Tito al lato" es una nueva muestra de la amistad que une Annio con Sesto.

11 UN NUEVO TRÍO. "Se al volto mai ti senti" comienza con un largo pasaje de Sesto, en el que muestra sus sentimientos hacia Vitellia, sin dejar de esconder la pena por haber traicionado a su amigo, el emperador Tito. Por su parte, Vitellia se expresa con frases sobre ritmos más convulsivos, para reforzar sus remordimientos. Entremedio, Publio proclama unos tajantes "Vieni!" dirigidos a Sesto, para que se apresure a presentarse ante el emperador.

12 LA LEALTAD DE ANNIO. El amigo de Sesto conmina a Tito a escucharle en un aria ("Tu fosti tradito") en la que se implora la clemencia del emperador.

13 EL GRAN RONDÓ DE SESTO. El aria de Sesto "Deh per questo istante solo" tiene una forma de rondó (A-B-A-C...) y supone el último y gran número de lucimiento del personaje.

14 UN ARIA ARCAICA. El aria de Tito "Se all'impero" es un número tripartito, escrito de acuerdo con el modelo estructural *da capo* de la ópera seria A-B-A (rápido-lento-rápido).

15 ARIA DE SERVILIA. En un pasaje breve pero delicioso, Servilia muestra su grandeza humana en el aria "S'altro che lacrime", escrita en la misma tonalidad y con el mismo espíritu del motete "Ave verum corpus" del mismo período de composición de la ópera.

16 GRAN RONDÓ DE VITELLIA. Después de un recitativo acompañado —"Ecco il punto, o Vitellia"—, Vitellia aborda el gran rondó "Non più di fiori" que parece que Mozart habría tomado prestado de un aria escrita para su amiga de Praga, la soprano Josepha Dushek. El aria, que enlazará su final con la próxima marcha de entrada al Foro, presenta otro pasaje para instrumento obligado, en este caso el *corno di bassetto,* también destinado a Anton Stadler. Vocalmente, el aria presenta grandes contrastes entre la región grave y la aguda de la tesitura.

17 FINAL. "Tu, è ver, m'assolvi, Augusto" es la primera frase del conjunto final, que cantan todos los personajes antes del coro final. Mozart retoma la tonalidad de Do mayor, con la que había iniciado la apertura y como símbolo del poder imperial y de la pureza espiritual de Tito.

English synopsis

ACT I

Rome, 79 AD. Vitellia is the daughter of the emperor deposed by Vespasiano, whose son Tito now occupies the imperial throne. She longs to marry Tito in order to rule in her family's name. However, Sesto, her lover and Tito's closest friend, recoils when she urges him to kill him. Even so, Sesto resolves to do as his lover demands. Meanwhile, Sesto's friend Annio asks him to appeal to the emperor on his behalf so that he may marry Servilia, Sesto's sister. Sesto readily agrees.

In the Forum, a ceremonial procession heralds the arrival of Tito and his retinue. The emperor orders that the treasures brought back from the latest military campaigns be used to aid the victims of the recent disaster that has befallen Pompeii and Herculaneum, swallowed by the ashes and fire of Mount Vesuvius. Later, Tito tells Sesto that he intends to marry Servilia. Annio, out of loyalty to the emperor, remains silent and tells his fiancée that Tito intends to marry her. But Servilia declares her love for Annio to the emperor, who abandons his plans for the marriage, moved by the young woman's honesty.

Believing that Servilia is still Tito's intended bride, Vitellia hurls every kind of insult at her, but Servilia reveals that Vitellia herself may in fact be the future empress. Outraged and humiliated, Vitellia makes Sesto swear that he will kill Tito. The young nobleman agrees, though not without remorse, to murder his friend in order to marry the woman he loves. As Sesto leaves to carry out the assassination, Vitellia receives unexpected news from Publio, the emperor's confidant: Tito has chosen her as his bride.

It is too late to repent, for Sesto has set fire to the Capitol and, it seems, has stabbed the emperor amidst the chaos. The act ends in confusion as distant voices demand to know who has betrayed Rome and its emperor. The flames engulfing the Capitol rage out of control, and Sesto tries to take the blame, but Vitellia stops him.

ACT II

In the Imperial Palace, Annio tells Sesto that Tito survived the conspiracy and persuades him to beg the emperor's forgiveness. Moments later, Publio arrests Sesto, who is brought before Tito on charges of high treason.

Publio informs the emperor of Sesto's arrest and of Lentulo's confession concerning the senator's treachery. Tito is dismayed by his friend's actions, yet resolves to question him with clemency.

Unable to understand why Sesto has betrayed him, Tito demands an explanation. Determined not to implicate Vitellia, Sesto refuses to reveal the guilt of the woman he loves and instead confesses to being solely responsible for the attempt on the life of his friend and emperor. At last, Tito sentences his friend Sesto to death.

Annio and Servilia tell Vitellia that Sesto has been sentenced to death and is soon to be executed in the arena. Overcome with remorse, the power-hungry woman finally resolves to confess the truth. In the following scene, set in the Forum, Vitellia admits her guilt. Rather than condemning her, Tito responds with compassion and grants her his forgiveness, before allowing Sesto to marry Vitellia and Annio to marry Servilia. In the end, all praise the clemency of Emperor Tito.

© Antoni Bofill

Música

(El verd jardí, 1976)

Mozart, amic, amanyaga
aquest captard que es fa fosc.
Que només tu m'acompanyes
ara que, trist, fumo un celta.
I et sento viu i jo mort
i tu ets mort, tanmateix.
Després dels vidres tot fosc.
I és un torrent que refresca
aquesta música clara.
I Elisabeth Schwarzkopf canta
i la tendresa s'enduu
música avall les tristeses.
Ara em puc fotre, feliç,
de qualsevol déu que passi,
que no de tu, estimat Mozart,
ni de les roses vermelles.
(Oh! Calla, calla, no em trenquis,
infant rebec, aquesta hora.)

Narcís Comadira
Poeta resident / *Poeta residente*

LICEU.CAT

Gran Teatre del Liceu

ABONA'T A LA CARTA

ABONAMENTS A MIDA

FINS A UN 15% DE DESCOMPTE

INCLOU LICEUOPERA+

Sobre la producció.

Dos imperis monumentals

En l'època de Mozart, una nova òpera sobre *La clemenza* implicava un diàleg entre dues potències imperials: la Roma antiga i la seva continuació, el Sacre Imperi Romanogermànic, que llavors era liderat per Leopold II. Però hi havia un nou poder que començava a treure el cap per l'horitzó: la França de la revolució, que aviat seria domesticada per Napoleó. En la seva producció de *La clemenza di Tito,* el director d'escena escocès David McVicar cerca dues coses: en primer lloc, i com és habitual en ell, intenta explicar una història allunyada del públic del segle XXI amb la màxima claredat possible, buscant la millor unió entre la música i la narració; en segon lloc, aspira a aconseguir que d'aquesta òpera antiga també en puguem extreure lectures i lliçons contemporànies. McVicar va estrenar aquesta producció el 2011 al festival d'Aix-en-Provence —actualment el Liceu en té la propietat i forma part del seu fons escènic permanent—, i combina uns decorats d'estil neoclàssic, monumentals, amb grans columnes i escalinates, amb un vestuari propi de principis del segle XIX: així, els dos imperis que es reflecteixen en la història moral de Tit són el romà i el napoleònic, el passat i el futur als quals apuntava la música de Mozart.

L'experiència que ens ofereix McVicar, per tant, és viure simultàniament en diversos temps: l'època antiga de Tit, el temps revolucionari de Mozart, i el complicat moment actual, en què algunes lliçons del passat —la creença ferma en la justícia i la veritat, la gestió dels problemes amb mirada humana i generositat, o la necessitat de condemnar la maldat i reprovar el crim— ens són útils per no extraviar-nos en una època de canvis profunds i desorientació permanent. El pas del temps, de mica en mica, va atorgant a *La clemenza di Tito* de Mozart més estatura artística: una òpera artesanal, composta amb bon ofici i en què abunden les espurnes de genialitat. És una manera fantàstica de gaudir del millor Mozart sense haver de tornar al repertori més conegut, cosa que fa que l'experiència sigui més profitosa i sorprenent.

"Perdonar és de déus; oblidar, només d'ànimes veritablement nobles"

Anònim estoic

La clemenza di Tito és una òpera de passions intenses, un vertiginós catàleg de sentiments en què Mozart explora el desig, l'amistat, la gelosia, la traïció i el penediment per desembocar en una idea essencial: el perdó com a forma superior de justícia. La producció de David McVicar, estrenada al Festival d'Aix-en-Provence, accentua la dimensió política i psicològica d'una obra en què la seducció, el poder i l'ambició conviuen amb la fragilitat humana. Al capdavall, Jordi Savall proposa una lectura transparent, incisiva i d'una profunda elegància poètica, que revela tota la modernitat dramàtica de la partitura.

Composta en només sis setmanes per a la coronació de Leopold II com a rei de Bohèmia a Praga el 1791, l'òpera presentava davant la cort el mirall ideal d'un monarca magnànim i il·lustrat. Però Mozart transcendeix la propaganda per interrogar la naturalesa mateixa del poder. Tito és un emperador solitari, traït i víctima d'un complot, que descobreix que la seva grandesa no rau en la capacitat de castigar, sinó en la renúncia a la venjança. Davant seu, Vitellia manipula Sesto, dividit tràgicament entre l'amistat, la lleialtat i el desig.

Mozart converteix la música en una extraordinària caixa de ressonància psicològica. El clarinet obligat de "Parto, parto" dialoga amb Sesto com una prolongació de la seva consciència, mentre que el *corno di bassetto* acompanya Vitellia en el reconeixement de la culpa. Sota l'aparença de l'òpera seriosa, la partitura conté una sorprenent modernitat i anuncia ja el món romàntic.

McVicar converteix les lluites dinàstiques de la Roma imperial en un univers d'urgència teatral, mentre que Savall il·lumina els contrastos entre turbulència i elevació, feblesa i força moral. Jack Swanson (Tito), Marianne Crebassa (Sesto) i Aurora Marthens (Vitellia), en els rols principals, donen cos a aquest laberint de passions.

Escrita simultàniament a *La flauta màgica* i pocs mesos abans de la mort de Mozart, *La clemenza di Tito* culmina una idea que travessa tot el seu teatre: la possibilitat de reconciliació. Si la Il·lustració és una promesa de concòrdia, Mozart ens mostra com assolir-la: reconèixer el dany i ser capaços de perdonar. Un final lluminós, gairebé beethovenià, que transforma la clemència en un acte radicalment polític i profundament humà.

Víctor Garcia de Gomar
Director artístic
Gran Teatre del Liceu

Sobre la producción

Dos imperios monumentales

En el tiempo de Mozart, una nueva ópera sobre *La clemenza* implicaba un diálogo entre dos potencias imperiales: la Roma antigua y su continuación, el Sacro Imperio Romano Germánico, que por entonces lideraba Leopoldo II. Pero había un nuevo poder que comenzaba a asomar por el horizonte: la Francia de la revolución, que pronto sería domesticada por Napoleón. En su producción para *La clemenza di Tito,* el director de escena escocés David McVicar busca dos cosas: la primera, y como es habitual en su trabajo, intenta explicar una historia alejada del público del siglo XXI con la mayor claridad, buscando la mejor unión entre la música y la narración, y la segunda, que de esa ópera antigua podamos extraer también lecturas y lecciones contemporáneas. McVicar estrenó esta producción en 2011 en el festival de Aix-en-Provence –actualmente el Liceu tiene la propiedad y forma parte de su fondo escénico permanente–, y combina unos decorados de estilo neoclásico, monumentales, con grandes columnas y escalinatas, con un vestuario propio de principios del siglo XIX: así, los dos imperios que se reflejan en la historia moral de Tito son el romano y el napoleónico, el pasado y el futuro a los que apuntaba la música de Mozart.

La experiencia que nos ofrece McVicar, por tanto, es la de vivir simultáneamente en varios tiempos: el antiguo de Tito, el revolucionario de Mozart, y el complicado momento actual, donde algunas lecciones del pasado –la creencia firme en la justicia y la verdad, la gestión de los problemas con mirada humana y generosidad, la necesidad de condenar la maldad y reprobar el crimen– nos son útiles para no extraviarnos en una época de profundos cambios y desorientación permanente. El paso del tiempo, poco a poco, le va dando a *La clemenza di Tito* de Mozart una mayor estatura artística: una ópera artesanal, compuesta con buen oficio, y en la que abundan los chispazos de genio. Una forma fantástica de disfrutar del mejor Mozart sin tener que volver al repertorio más conocido, lo que hace que la experiencia sea más provechosa y sorprendente.

"Perdonar es de dioses; olvidar, solo de almas verdaderamente nobles"

Anónimo estoico

La clemenza di Tito es una ópera de pasiones intensas, un vertiginoso catálogo de sentimientos en el que Mozart explora el deseo, la amistad, los celos, la traición y el arrepentimiento para desembocar en una idea esencial: el perdón como forma superior de justicia. La producción de David McVicar, estrenada en el Festival d'Aix-en-Provence, acentúa la dimensión política y psicológica de una obra en la que la seducción, el poder y la ambición conviven con la fragilidad humana. En definitiva, Jordi Savall propone una lectura transparente, incisiva y de una profunda elegancia poética, que revela toda la modernidad dramática de la partitura.

Compuesta en tan solo seis semanas para la coronación de Leopoldo II como rey de Bohemia en Praga en 1791, la ópera presentaba ante la corte el espejo ideal de un monarca magnánimo e ilustrado. Pero Mozart trasciende la propaganda para interrogar la naturaleza misma del poder. Tito es un emperador solitario, traicionado y víctima de un complot, que descubre que su grandeza no radica en la capacidad de castigar, sino en la renuncia a la venganza. Ante él, Vitellia manipula a Sesto, dividido trágicamente entre la amistad, la lealtad y el deseo.

Mozart convierte la música en una extraordinaria caja de resonancia psicológica. El clarinete obligado de "Parto, parto" dialoga con Sesto como una prolongación de su conciencia, mientras que el *corno di bassetto* acompaña a Vitellia en el reconocimiento de la culpa. Bajo la apariencia de la ópera seria, la partitura contiene una sorprendente modernidad y anuncia ya el mundo romántico.

McVicar convierte las luchas dinásticas de la Roma imperial en un universo de urgencia teatral, mientras que Savall ilumina los contrastes entre turbulencia y elevación, debilidad y fuerza moral. Jack Swanson (Tito), Marianne Crebassa (Sesto) y Aurora Marthens (Vitellia), en los roles principales, dan cuerpo a este laberinto de pasiones.

Escrita simultáneamente a *La flauta mágica* y pocos meses antes de la muerte de Mozart, *La clemenza di Tito* culmina una idea que atraviesa todo su teatro: la posibilidad de reconciliación. Si la Ilustración es una promesa de concordia, Mozart nos muestra cómo lograrla: reconocer el daño y ser capaces de perdonar. Un final luminoso, casi beethoveniano, que transforma la clemencia en un acto radicalmente político y profundamente humano.

Víctor Garcia de Gomar
Director artístico
Gran Teatre del Liceu

"Deixa'm veure el títol" o sense por als clàssics

"Tit [...] va ser nomenat 'amor i delícia del gènere humà'. Així van ser el seu talent, el seu art o la seva fortuna per guanyar-se la voluntat de tots els homes, i —cosa molt més difícil— essent ja emperador. Amb tot, quan era un simple ciutadà, i fins i tot durant el regnat del seu pare, no es va deslliurar d'odis i de censures públiques".[1] Així comença la biografia de l'emperador Tit Flavi Vespasià que Suetoni va incloure al llibre *Vides dels dotze cèsars* i que, el 1734, hauria estat la font d'inspiració de Metastasio per escriure el llibret de *La clemenza di Tito*.

Gràcies a Suetoni, sabem que Tit va tenir un regnat curt —entre el 79 i el 81 dC— i ple d'incidències. L'any 79 va haver de fer front a la destrucció d'Herculà i Pompeia. El 80 va inaugurar el conegut Coliseu, amb 100 dies de celebracions, mentre Roma patia una plaga de pesta i un devastador incendi que va durar tres dies. Suetoni ens descriu un personatge més contradictori que clement.

I qui era Gai Suetoni Tranquil? Plini el Jove, a les seves *Lletres,* va recollir algunes de les cartes adreçades al seu amic i protegit, que ens permeten conèixer-lo una mica més. Una d'aquestes cartes encoratja Suetoni a publicar una de les seves obres, mentre que ell dubta de si donar-la per acabada: "La teva obra està acabada i és perfecta [...]. Deixa'm veure el títol, deixa'm sentir que es copia, que es llegeix, que se'n venen els volums".[2] No sabem del cert a quina obra es referia, però les seves paraules ens situen davant del dubte de qualsevol creador: quan podem donar una obra per acabada i llesta per compartir-la amb els altres?

Malgrat l'anècdota, la influència de Suetoni entre els autors antics va ser important, i va funcionar com a font d'informació per a historiadors i com a inspiració pel seu estil biogràfic. I ho ha sigut al llarg del temps, com posa de manifest *La clemenza di Tito*.

D'aquell món amb una producció literària altíssima arreu de l'imperi, feta en llatí i en grec, diversa en continguts i gèneres, llegida i declamada en triclinis, places o teatres, al cap i a la fi n'han perdurat pocs testimonis. Si avui conservem *Vides dels dotze cèsars,* és gràcies a les còpies manuscrites que se'n van fer als monestirs medievals, que serien impreses a partir del segle XV i traduïdes al castellà a partir del XVI.

Al segle XVIII, l'interès pel món clàssic seguia viu. El context històric, cultural i artístic el promovia, i eren molts els estímuls que l'afavorien. És l'època del Grand Tour, de la creació dels primers museus, de l'inici de les excavacions a Herculà i Pompeia; és l'època de Winckelmann. No sorprèn, doncs, que els llibretistes s'inspiressin en temàtiques clàssiques, com Metastasio va fer amb Tit.

Avui, assistir a una representació de *La clemenza di Tito* pot ser una oportunitat per estirar el fil de la història i descobrir els textos que van inspirar-ne el llibret. Pot ser una invitació a fullejar les biografies de Suetoni o endinsar-nos en les riquíssimes *Lletres* de Plini. Sense por als clàssics ni afany acadèmic. Amb la curiositat de qui descobreix que, malgrat els segles que ens separen, continuem compartint preguntes, dubtes i contradiccions. I potser tindrem ganes d'afegir-nos a la petició de Plini: deixa de polir el text, deixa'ns veure el títol. Volem llegir-lo.

Mònica Borrell Giró
Directora del Museu d'Arqueologia de Catalunya

[1] Text adaptat a partir de *Vides dels dotze cèsars* de Suetoni.

[2] Text adaptat a partir de les *Lletres* de Plini.

"Déjame ver el título" o sin miedo a los clásicos

"Tito [...] fue llamado 'amor y delicia del género humano'. Así fueron su talento, su arte o su fortuna para ganarse la voluntad de todos los hombres, y —lo que es mucho más difícil— siendo ya emperador. Sin embargo, cuando era un simple ciudadano, e incluso durante el reinado de su padre, fue objeto de odios y censuras públicas".[1] Así empieza la biografía del emperador Tito Flavio Vespasiano que Suetonio incluyó en su libro *Vidas de los doce césares* y que, en 1734, habría sido la fuente de inspiración de Metastasio para escribir el libreto de *La clemenza di Tito*.

Gracias a Suetonio, sabemos que Tito tuvo un reinado corto —entre los años 79 y 81 d. C.— y lleno de incidencias. En el año 79 tuvo que enfrentarse a la destrucción de Herculano y Pompeya. En el año 80 inauguró el conocido Coliseo, con 100 días de celebraciones, mientras Roma sufría una plaga de peste y un devastador incendio que duró tres días. Suetonio nos describe un personaje más contradictorio que clemente.

¿Y quién era Gayo Suetonio Tranquilo? Plinio el Joven, en sus Letras, recopiló algunas de las cartas dirigidas a su amigo y protegido, que nos permiten conocerlo un poco mejor. Una de estas cartas impulsa a Suetonio a publicar una de sus obras, mientras que él duda de si darla por finalizada: "Tu obra está terminada y es perfecta [...]. Déjame ver el título, déjame sentir que se copia, que se lee, que se venden los volúmenes".[2] No sabemos a ciencia cierta a qué obra se refería, pero sus palabras nos sitúan ante la duda de cualquier creador: ¿cuándo podemos dar una obra por finalizada y lista para compartirla con los demás?

Pese a la anécdota, la influencia de Suetonio entre los autores antiguos fue importante, y funcionó como fuente de información para historiadores y como inspiración por su estilo biográfico. Y lo ha sido a lo largo del tiempo, como pone de manifiesto *La clemenza di Tito*.

De ese mundo con una altísima producción literaria en todo el imperio, escrita en latín y griego, con variedad de contenidos y géneros, leída y declamada en triclinios, plazas o teatros, al fin y al cabo han perdurado pocos testigos. Si hoy conservamos *Vidas de los doce césares,* es gracias a las copias manuscritas que se hicieron en los monasterios medievales, que serían impresas a partir del siglo XV y traducidas al español a partir del XVI.

En el siglo XVIII, el interés por el mundo clásico seguía vivo. El contexto histórico, cultural y artístico lo promovía, y eran muchos los estímulos que lo favorecían. Es la época del Grand Tour, de la creación de los primeros museos, del inicio de las excavaciones en Herculano y Pompeya; es la época de Winckelmann. Así pues, no es sorprendente que los libretistas se inspiraran en temáticas clásicas, como Metastasio hizo con Tito.

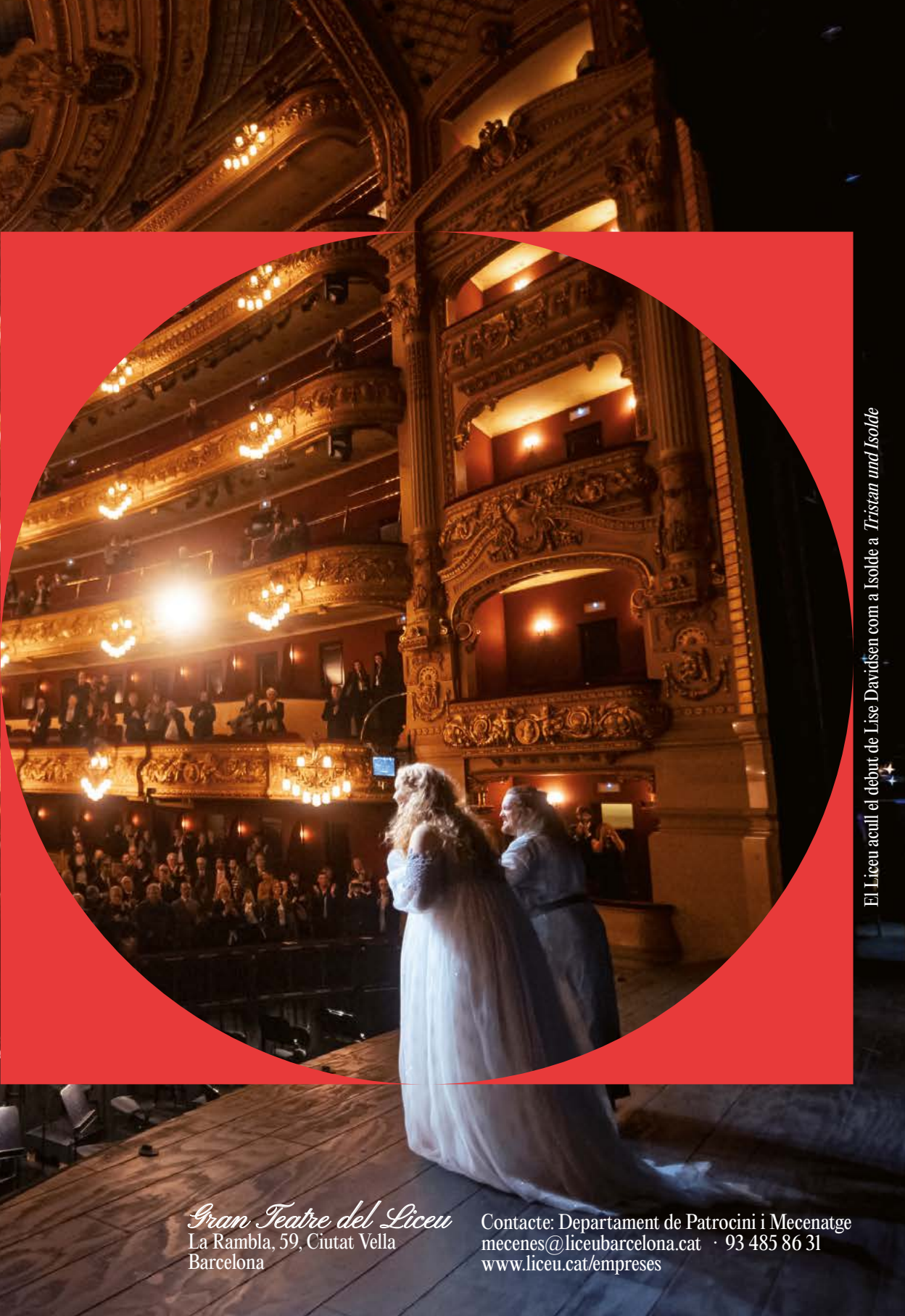
Actualmente, asistir a una representación de *La clemenza di Tito* puede ser una oportunidad para tirar del hilo de la historia y descubrir los textos que inspiraron su libreto. Puede ser una invitación a hojear las biografías de Suetonio o adentrarnos en las riquísimas *Letras* de Plinio. Sin miedo a los clásicos ni afán académico. Con la curiosidad de quien descubre que, a pesar de los siglos que nos separan, seguimos compartiendo preguntas, dudas y contradicciones. Y quizá querremos sumarnos a la petición de Plinio: deja de pulir el texto, déjanos ver el título. Queremos leerlo.

Mònica Borrell Giró
Directora del Museo de Arqueología de Cataluña

[1] Texto adaptado a partir de *Vidas de los doce césares* de Suetonio.

[2] Texto adaptado a partir de las *Letras* de Plinio.

Les empreses mecenes
impulsen moments
que fan *història*.
Sigues mecenes,
forma part del Liceu
Fem
CONSELL
DE MECENATGE

El Liceu acull el debut de Lise Davidsen com a Isolde a *Tristan und Isolde*

Gran Teatre del Liceu
La Rambla, 59, Ciutat Vella
Barcelona

Contacte: Departament de Patrocini i Mecenatge
mecenes@liceubarcelona.cat · 93 485 86 31
www.liceu.cat/empreses

Gran Teatre del Liceu

3 DES

JONATHAN NOTT

DIRIGEIX "LA CONSAGRACIÓ DE LA PRIMAVERA"

Un viatge simfònic amb obres d'Stravinski, Debussy i Schumann i l'Orquestra Simfònica del Liceu

Violoncel **Truls Mørk**
ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU
Director **Jonathan Nott**

Amb el suport de

Santander Fundación Santander

Dins del marc del 150è aniversari del naixement de Pau Casals

150 Pau Casals

liceu.cat – 93 485 99 13

Consulteu tot el contingut audiovisual a www.liceuoperaplus.com

Direcció / *Dirección:*
Nora Farrés

Responsable de Premsa i Edicions / *Responsable de Prensa y Ediciones:*
Joana Lladó

Coordinació / *Coordinación:*
Sònia Cañas

Col·laboradors en aquest programa / *Colaboradores en este programa:*
Jaume Radigales, Mònica Borrell

Disseny / *Diseño:*
Baku Creativitat i Comunicació SL

Fotògraf / *Fotógrafo:*
Antoni Bofill

Traduccions i correccions / *Traducciones y correcciones*
Tys 96, SL

D.L.
B 17560-2026

Copyright 2026:
Gran Teatre del Liceu sobre tots els articles d'aquest programa i fotografies pròpies /
Gran Teatre del Liceu sobre todos los artículos de este programa y fotografías propias

Informació sobre publicitat i Programa de Patrocini i mecenatge
Información sobre publicidad y Programa de Patrocinio y mecenazgo:
liceubarcelona.cat / mecenes@liceubarcelona.cat / 93 485 86 31

Comentaris i suggeriments / *Comentarios y sugerencias:*
edicions@liceubarcelona.cat

El Gran Teatre del Liceu ha obtingut les certificacions /
El Gran Teatre del Liceu ha obtenido las certificaciones:
EMAS (Ecomanagement and Audit Scheme)
ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental / *Sistema de gestión ambiental)*
ISO 50001 (Sistema de gestió energètica / *Sistema de gestión energética)*

GRAU

Diagonal, 538

Show off your essence

joieriagrau.com